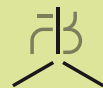

หนังสือเล่มนี้ใช้หมึก
ที่ผลิตจากถั่วเหลือง (Soyink)
ซึ่งเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
และสุขภาพ

สำนักงานคณะกรรมการ
สุขภาพแห่งชาติ

(ร่าง)

ความมั่นคง ทางอาหาร

กับพลังงานถ่านหิน

: ความขัดแย้งบนพื้นที่เกษตรกรรม
และวิถีชุมชนคนลุ่มน้ำคลองท่าลาด

...หลักสำคัญต้องมีน้ำ
 น้ำบริโภคและน้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก
 เพราะชีวิตอยู่ที่นั่นถ้ามีน้ำคนอยู่ไม่ได้
 ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้

พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 พระราชทานเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2529
 ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน สวนจิตรลดา

นับแต่ปี 2520 เป็นต้นมาแนวคิดการพัฒนาเกษตร
 ยั่งยืนเริ่มลงรากและเติบโตในฉะเชิงเทรา เห็นได้จากการ
 เสด็จพลิกพื้นดินของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ภูมิพลอดุลยเดช ใน ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม ณ
 แห่งนั้น สภาพดินเสื่อมโทรมจนไม่สามารถปลูกพืชได้
 แต่ด้วยพระวิริยะอุตสาหะของพระองค์และความทุ่มเท
 ของเจ้าหน้าที่ ทำให้วันนี้ผืนดินนั้นกลับมาสมบูรณ์อีก
 ครั้ง และได้รับการพัฒนาเป็น "ศูนย์ศึกษาการพัฒนา
 เขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ" ซึ่งเป็นศูนย์
 ศึกษาการพัฒนา แห่งแรกของประเทศไทย เป็นแม่แบบ
 ที่มีชีวิต และเป็นตัวอย่างแก่พื้นที่อื่นทั่วประเทศ ในวันนี้
 พระองค์ทรงเรียกน้ำกลับมาอยู่ในดินที่เคยแห้งแล้ง

ปี 2521 พ่อเกษม เพชรนที เข้าบุกเบิกแนวคิดเกษตร
 อินทรีย์และเกษตรยั่งยืนจากคนกลุ่มเล็กจนต่อยอดเป็น
 กลุ่มเกษตรอินทรีย์ อ.สนามชัยเขต กระทั่งปัจจุบันเป็น
 แหล่งศึกษาดูงานเกษตรอินทรีย์แห่งเดียวของภาคกลาง
 เป็นแหล่งดูงานที่ทั่วโลกให้ความสนใจ

ในช่วงเวลาเดียวกันเมื่อปี 2524 ตัดคิดและต้นทำ
 "วนเกษตร" ได้ถูกเพาะต้นกล้าขึ้นที่ ต.ลาดกระทิง อ.
 สนามชัยเขต จากชีวิตปราชญ์ชาวบ้านอย่างพ่อผู้ใหญ่
 วิบูลย์ เข้มเฉลิม หลังล้มเหลวจากการปลูกพืชเศรษฐกิจ
 อย่างมันสำปะหลัง จึงหันกลับมาทำเกษตรแบบเหมือน
 ป่า ทำให้วันนี้บ้านของพ่อผู้ใหญ่มีต้นไม้ ทั้งพืชอาหาร
 ไม้ใช้สอย และยาสมุนไพรอยู่กว่า 700 สายพันธุ์

การพัฒนาเกษตรจะไม่สามารถเป็นจริงได้เลยหาก
 พื้นดินนั้นไม่เหมาะสม แต่ด้วยฉะเชิงเทราที่มีต้นทุนเดิมคือ
 "ดิน-น้ำ-ลม ที่สะอาดสมบูรณ์" และชัยภูมิที่เหมาะสม
 โดยพื้นที่กว่าครึ่งของจังหวัดตั้งอยู่บนลุ่มน้ำคลองท่าลาด¹
 ซึ่งเป็นลุ่มน้ำสาขาที่ใหญ่ที่สุดของลุ่มน้ำบางปะกง ทำให้
 ที่นี้เป็นแหล่งผลิตอาหารชั้นดี มีแม่น้ำบางปะกงเป็นสายน้ำ

เลี้ยงชีวิตให้กับกลุ่มเกษตรกร และบริเวณปากแม่น้ำยังเป็น
 จุดบรรจบของดินแดน 3 น้ำ คือ น้ำจืด น้ำเค็ม และน้ำกร่อย
 สร้างป่าชายเลนที่เป็นศูนย์อนุบาลสัตว์น้ำ และในช่วงเดือน
 ธันวาคมจะพบฝูงปลาโลมามาหาอาหารได้ที่ปากแม่น้ำ
 บางปะกงอีกด้วย

เช่นกรณีของ อ.พนมสารคาม และ อ.สนามชัยเขต
 ซึ่งตั้งอยู่บนลุ่มน้ำคลองท่าลาด มีคลองระบมและคลอง
 ลีด เป็นคลองสาขาของคลองท่าลาด แหล่งต้นน้ำของ
 แม่น้ำบางปะกง ทำให้ 2 อำเภอนี้เป็นครัวไทยที่ส่งเลี้ยง
 ครัวโลก เช่น เป็นที่เกิดของข้าวหอมมะลิที่ทำให้ไทยเป็น
 ที่รู้จัก เป็นแหล่งปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้จำนวนมากและมี
 คุณภาพระดับส่งขายตลาดสหภาพยุโรป (EU) เป็นที่ตั้ง
 และพัฒนาเกษตรอินทรีย์ซึ่งผลิตทั้งนาข้าวและแปลงผัก
 อินทรีย์ที่ส่งขายทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะข้าว
 หอมมะลิที่ผลิตไม่พอกับความต้องการของ EU อีกทั้ง
 วิสัยทัศน์จังหวัดฉะเชิงเทรา ในปีนี้มุ่งเป็น "เมืองสายน้ำ
 แห่งชีวิต ครัวผลิตอาหารปลอดภัย ภายใต้ทรัพยากรธรรมชาติ
 และสิ่งแวดล้อมที่ดี ยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนให้สังคม
 เป็นสุข" ทำให้พื้นที่นี้มีความสำคัญการพัฒนาเกษตรที่เป็นแต้มต่อ
 กว่ากิจกรรมด้านอื่น

พร้อมกับการเติบโตแนวคิดเรื่องเกษตรจากที่นี้ขยาย
 ผลเป็นตัวอย่างที่ระดับประเทศและนานาชาติ ก็เริ่มมีการ
 พัฒนาพลังงานเข้ามาโดยเริ่มต้นขึ้นเมื่อปี 2542 จากโรง
 ไฟฟ้าชีวมวลขนาด 37.4 เมกะวัตต์ ใน ต.เขาหินซ้อน
 อ.พนมสารคาม และปัจจุบันพื้นที่นี้เป็นเป้าหมายของ
 โครงการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน 600 เมกะวัตต์ ที่
 ใช้ถ่านหินเป็นเชื้อเพลิง

เมื่อการพัฒนาเดินมาถึงจุดตัดทางนโยบายระหว่าง
 เกษตรกับพลังงาน โดยเฉพาะพลังงานที่ใช้ถ่านหินเป็น
 เชื้อเพลิงกำลังจะเข้ามาอยู่บนผืนดินเดียวกับต้นข้าวอินทรีย์

วันนี้เราควรตัดสินใจอย่างไร แล้วอะไรคือการพัฒนา
 ที่นำมาซึ่งสุขภาวะของคนแปดริ้ว

¹ ฉะเชิงเทรา มี 6 อำเภอ ตั้งอยู่บนลุ่มน้ำคลองท่าลาด คือ อ.บางคล้า อ.ท่าตะโก อ.สนามชัยเขต อ.แปลงยาว อ.พนมสารคาม อ.ราชสาส์น

อาหาร กับถ่านหิน จุดตัดเพื่อทบทวน การพัฒนาจะฉะเชิงเทรา

ลำดับการพัฒนา

ในพื้นที่ อ.พนมสารคาม อ.สนมชัยเขต และจังหวัดฉะเชิงเทรา

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯหินซ้อน

อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ใน ต.เขาคันทรง อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา เป็นศูนย์ศึกษา แห่งแรกจาก 6 ศูนย์ทั่วประเทศ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวลดดาปราชัน เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2522 โดยที่ดินดังกล่าวราชครู 7 ราย น้อมเกล้าฯ ถวาย เพื่อให้ทรงนำไปสร้างพระตำหนัก ด้วยเห็นว่าพระองค์เสด็จฯไปที่ดิน ทรงทำให้ที่ดินแห่งนี้เจริญขึ้นได้ ทั้งขณะนั้นที่ดินดังกล่าวมีสภาพเสื่อมโทรมมาก แม้แต่พืชหนานอย่างมันสำปะหลังก็ปลูก

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯหินซ้อน

ไม่ขึ้น แต่เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริจัดตั้งศูนย์ฯ พระราชทานแนวทางให้ที่นี่เป็นศูนย์ศึกษารวมตัวอย่างสมบูรณ์-แบบ ทั้งการพัฒนาแหล่งน้ำ พื้นฟูสภาพป่า พัฒนาดิน วางแผนปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ทำให้ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษา สามารถนำองค์ความรู้ไปพัฒนาพื้นที่ทำกิน ทำให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น ทั้งยังช่วยส่งเสริมงานหัตถกรรมพื้นบ้าน พัฒนาพื้นที่รอบนอกบริเวณลุ่มน้ำจืดให้เจริญขึ้น ด้วยพระบารมีและความมุ่งมั่นทำงานของเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ทำให้วันนี้มีดินเดิมที่เคยแห้งแล้ง กลับพลิกฟื้นเป็น "ดินแบบ" ของความสำเริง เป็นที่พุดองธรรมชาติที่มีชีวิต รวมถึงเป็นแนวทางให้พื้นที่อื่นนำไปปรับใช้และพัฒนาพื้นที่ของตนเองไปสู่อุષษิตและสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืนตามวิถีพอเพียง (ที่มา www.khaohsin.sorn.com เข้าถึงเมื่อ 11 ส.ค.2564)

สาธิตและส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์โดยส่งนักวิชาการให้คำแนะนำการเลี้ยง สุกขาภิบาล การป้องกันโรค การผสมอาหารสัตว์กับเกษตรกร และศึกษาทดลองพันธุ์พืชเทคโนโลยีการเพาะที่เพาะกับพื้นที่และวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว

3 ส.ค. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯทอดพระเนตรความก้าวหน้าของโครงการ
พ่อใหญ่บุญอยู่ เริ่มเฉลิม บูกเบิกแนวคิด "วนเกษตร" ในอ.สนมชัยเขต และพัฒนาเป็นมูลนิธิวนเกษตรเพื่อสังคม ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้จนถึงปัจจุบัน

...ที่เขาคันทรงหลายช่วยกันใช้เวลา 15 ปีที่นี้จึงเป็นแม่แบบช่วยชาวบ้านได้ ต้องอดทนแล้วบินไป ก็ได้ประโยชน์ ชาวบ้านมีความสุขเรือกัญ คุณนี้เมื่อก่อนปลูกมันสำปะหลังยังไม่ขึ้นเลยวันนี้ขึ้น แต่ถื่นเฮมาดี้ เปลี่ยนแปลงไปมาก...

พระราชดำริพระราชทานแก่เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2540

การพัฒนา

<p>2460 ตัด "เส้นทางรถไฟ" ภายในจ.ฉะเชิงเทรา จากป่าถึงเกาะชุน เพื่อค่าเสียงไม่ไปป้อนโรงเลื่อย หลังจากนั้นจะถูกทำลายลงแม่น้ำบางปะกง</p>	<p>2475 บ.เออีวิทยาได้รับสัมปทานป่าไม้เป็นครั้งแรกของจังหวัดฉะเชิงเทรา</p>	<p>2500 • ยุคของ "สัมปทานเถื่อน" ส่งผลให้พื้นที่ป่าไม้เสียหายอย่างรุนแรง • เริ่มปลูกพืชเศรษฐกิจอย่าง "มันสำปะหลัง" เป็นครั้งแรก</p>	<p>2510 ตัด "ถนนเส้น 304 และ 331" เพื่อให้กองทัพสหรัฐฯ ใช้เป็นเส้นทางลำเลียงยุทโธปกรณ์สำหรับกรมในสงครามเวียดนาม ถนนทั้ง 2 เส้นนี้ นับเป็นถนนเส้นยุทธศาสตร์ที่ต่อมามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเดินทางของถนนใน อ.พนมสารคาม</p>	<p>2518 กรม.มีมติให้ประชาชนสามารถจับจองพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมทำการเกษตรได้หรือที่เรียกว่า "ยุคเปิดป่า" ส่งผลให้ชาวอีสานอพยพเข้ามาทำสิ่งมีชื่อเรียกขานกันว่า "ยุคป่าตก" โดยมีมากที่สุดในอ.พนมสารคามถึง 14 จังหวัดจากภาคอีสาน</p>	<p>2529 • บริษัทเกษตรรุ่งเรืองพืชผลเริ่มกว่านซื้อที่ดิน บริเวณม.แหลมเขาคันทรงและโดยรอบ ใน ต.เขาคันทรง อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา (ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ตั้งของกลุ่มโรงงานในเครือบ.เกษตรรุ่งเรืองพืชผลและสวนอุตสาหกรรมบม.บ.304 อินดิสเทรียลปาร์ค 2 จำกัด) และเริ่มปลูกยูคาสิติส • เอกชนเป็นหัวหน้ากลุ่มส่งเสริมการปลูกยูคาสิติส • เริ่มแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ฉบับที่ 1 (Eastern Seaboard)</p>	<p>2530 ตั้งบริษัทเกษตรรุ่งเรืองพืชผลใน ต.เขาคันทรง อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา</p>	<p>2538 "เชื่อนระบบ" อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา สร้างเสร็จเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม</p>	<p>2542 • "เชื่อนสีเขียว" ต.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา สร้างเสร็จเพื่อรองรับนโยบาย Eastern Seaboard 2 • 21 เม.ย. โรงไฟฟ้าชีวมวลขนาด 37.4 ของบริษัท ไทยพาวเวอร์ จำกัด (มหาชน) ในสวนอุตสาหกรรมพนม บริษัท 304ฯ ขายไฟฟ้าเข้าระบบ</p>	<p>2547 • มีโรงสีข้าว โรงมัน โรงซังไม้ในสวนอุตสาหกรรมพนม บริษัท 304ฯ • มีโรงไฟฟ้าชีวมวลร่วมกับถ่านหินขนาด 150 และ 300 MW ที่ ต.ท่าอุ้ม อ.คีรีมาศ พิจิตร จ.พิจิตรบุรี</p>	<p>2551 บริษัทฯ เสนอโครงการโรงไฟฟ้า ผ่านไปยังหน่วยงานต่างๆ</p>	<p>2554 • จัดทำ EIA ของโครงการโรงไฟฟ้า แล้วเสร็จ • 21 ก.ค. บริษัท 304ฯ จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นเพื่อขอความเห็นเป็นส่วนใหญ่ในข้อเท็จจริงของโรงไฟฟ้าชีวมวลเดิม • ชาวบ้านร่วมลงชื่อยื่นถวายฎีกาต่อสำนักพระราชวัง ขอให้โครงการโรงไฟฟ้าฯ ยุติการดำเนินการ</p>
--	---	--	---	--	---	---	---	---	---	---	---

วนเกษตร

"วนเกษตร" หรือการสร้างระบบเกษตรเลียนแบบระบบนิเวศป่าธรรมชาติ เป็นที่รู้จักกว้างขวางในสังคมไทยจากการบุกเบิกของบุญอยู่ เริ่มแล้วใน ต.ลาดกระบัง อ.สนมชัยเขต เมื่อปี 2524 เพราะความล้มเหลวในการทำเกษตรเชิงเดี่ยวมากกว่า 20 ปี กระทั่งต้องขายที่ดินกว่า 200 ไร่ เพื่อชำระหนี้สินและเหลือที่ราว 10 ไร่สำหรับอยู่อาศัย ท่านแปลงเก่าโรมันสำปะหลังเป็นระบบวนเกษตรปลูกไม้ยืนต้นและพืชสมุนไพรผสมผสานการใช้ชีวิตพึ่งตนเอง
ปัจจุบันในพื้นที่ 10 ไร่ของ "บ้านคนดีธรรม" ของพ่อใหญ่บุญอยู่ได้เป็นที่ตั้งของมูลนิธิวนเกษตรเพื่อสังคม ใน ต.ลาดกระบัง อ.สนมชัยเขต และมีพื้นที่ไม่กว่า 700 ไร่ที่ ท่านสรุปแผนการเขียนรู้และการจัดการให้เป็นสูตร "363" คือ เรียนรู้ 3 อย่าง คือ รู้จักตัวเอง รู้ปัญหาฯ รู้ทรัพยากร จัดการ 5 อย่าง คือ ข้าว อาหาร สมุนไพร ของใช้ ปุ๋ย แผน 3 แผน คือ แผนชีวิต แผนชุมชน แผนทรัพยากร ท่านแบ่งการปลูกป่าด้วยการแบ่งพื้นที่เป็น 7 ระดับ คือ 1.ไม้ยืนต้น 2.ไม้ยืนกลาง 3.ไม้ยืนล่าง 4.พืชหัวน้ำดิน 5. พืชหัว (ได้ดิน) 6.พืชหัว 7.พืชเกาะเกี่ยวไม้ใหญ่ เพื่อให้พืชได้พึ่งพากันตามธรรมชาติ
ปรัชญาและประสบการณ์ชีวิตเกษตรของท่านเป็นส่วนหนึ่งหล่อหลอมให้เกิดแนวคิดเกษตรทางเลือก เกษตรกรรมยั่งยืนในสังคมไทยต่อมา และในจังหวัดฉะเชิงเทราเองก็มีเกษตรกรนำแนวคิดท่านไปปฏิบัติตามจำนวนมาก
(ที่มา <http://www.navy22.com/smf/index.php?topic=17759.0> <http://www.stks.or.th/toplog/?p=392> และ <http://www.bloggng.com/mainblog.php?id=matap&month=03-12-2010&group=3&blog=1>)

พ่อเกษม เพชรนที หรือที่ใครหลายคนเรียกว่า "ลุงเขม"

อาสาสมัครที่เข้ามาช่วยงานคนป่าไม้ที่ ต.คูยวมหิ อ.ชัยเขต ตั้งแต่ปี 2521 และในปี 2525 พ่อเขมเริ่มวางแผนส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองให้กับชาวบ้านด้วยการปลูกผักพื้นบ้าน ไม้หน่อที่ใช้เป็นอาหารในครัวเรือนขมลงไม้ไร้มันสำปะหลัง ซึ่งขณะนั้นชาวบ้านปลูกมันสำปะหลังขายเพียงอย่างเดียวและต้องซื้ออาหารกิน ต่อจากนั้นจึงเริ่มงานส่งเสริมการทำเกษตรทางเลือกและพัฒนาเป็นเกษตรยั่งยืนที่เน้นการสร้างความปลอดภัยทางอาหารและอนุรักษ์พันธุกรรมพืชท้องถิ่นในปัจจุบัน พ่อเขมเป็นผู้นำที่มอบบทบาทสำคัญในการก่อตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ อ.สนมชัยเขต และต้นตอการก่อสร้างอุตสาหกรรมไม้ในพื้นที่ ต.เขาคันทรง อ.พนมสารคามตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ
ปัจจุบันมีพ่อเกษมจะจากไปสัปดาห์ละหลายปี แต่พ่อเขม "ปลูกต้นไม้" ไว้ในใจใครหลายคนที่ทำให้อาชีพชาวนา ชาวสวนเกษตรอินทรีย์ให้อยู่ได้มีรายได้เลี้ยงตนเองและมอบอาหารที่ปลอดภัยให้กับสังคมและโลกใบนี้

การเคลื่อนไหวกองชาวบ้าน

<p>2535 บริษัทฯ เริ่มจ่ายค่าชดเชยกรณีน้ำเสียจากกลุ่มโรงงานไหลเข้าสู่ที่ชาวบ้านโดยรอบต่อมภัยหรือข้อที่นี้ได้รับผลกระทบ</p>	<p>2543 • ชาวบ้านอ.สนมชัยเขต อ.พนมสารคาม ศูนย์ศึกษาและพัฒนาเขาคันทรงเริ่มได้รับกลิ่นเหม็นและพบปัญหาฝุ่นละอองจากโรงไฟฟ้าชีวมวลขนาด 37.4 MW • ชาวสวนมะม่วงพบพบขาคั่วดินดินผลมะม่วงฯ จึงร้องเรียนปัญหากลิ่นเหม็นและฝุ่นละอองกับนายอำเภอพนมสารคาม • ตั้งคณะกรรมการไตรภาคีเพื่อแก้ปัญหาจากฝุ่นละอองโดยมีนายอำเภอพนมสารคามเป็นประธานและมีการประชุมทุก 2 เดือน จนถึงปัจจุบัน</p>	<p>2546 ชาวสวนมะม่วง.พนมสารคามเริ่มพบปัญหาขาคั่วดินดินผล</p>
--	--	---

อาณาเขต

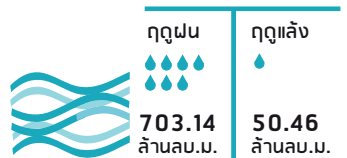
ครอบคลุมพื้นที่ 28 ตำบล ใน 3 จังหวัด ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี และจันทบุรี โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ของกลุ่มน้ำคลองท่าลาดอยู่ในเขตฉะเชิงเทรา ครอบคลุม 20 ตำบล ใน 6 อำเภอ ได้แก่

- อ.ท่าตะเกียบ • ต.คลองตะเกรา, ต.ท่าตะเกียบ
- อ.สนมชัยเขต • ต.ท่ากระดาน, ต.ทุ่งพระยา, ต.ผู้ยงหมี, ต.ลาดกระทิง
- อ.แปลงยาว • ต.หนองไม้แก่น
- อ.พนมสารคาม • ต.เขานินช้อน, ต.เกาะขนุน, ต.หนองหนาม, ต.ท่าด่าน, ต.เมืองเก่า, ต.พนมสารคาม, ต.หนองยาว
- อ.ราชสาส์น • ต.ดงน้อย, ต.บางคา, ต.เมืองใหม่
- อ.บางคล้า • ต.ปากน้ำ, ต.หัวโพธิ์, ต.บางคล้า

คณะกรรมการลุ่มน้ำ

มีคณะกรรมการลุ่มน้ำบางปะกง ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย วางแผนประสานแผนเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำ ซึ่งครอบคลุมถึงการพัฒนากิจการชลประทาน การอนุรักษ์น้ำในลุ่มน้ำ การจัดสรรน้ำภายในลุ่มน้ำ การป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วม น้ำขาดแคลน และการป้องกันแก้ไขมลพิษทางน้ำ! โดยปัจจุบันมีผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นประธาน กรรมการฯ และรองผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก เป็นรองประธานคณะกรรมการฯ

ปริมาณน้ำท่าเฉลี่ย

ปริมาณน้ำท่าตามธรรมชาติ 753.6 ล้าน ลบ.ม. โดยเป็นปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยในช่วงฤดูฝน 703.14 ล้าน ลบ.ม. (ร้อยละ 93.3 ของปริมาณน้ำท่ารายปีเฉลี่ย) เป็นปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยช่วงฤดูแล้ง 50.46 ล้าน ลบ.ม. (ร้อยละ 6.7 ของปริมาณน้ำท่ารายปีเฉลี่ย) คิดเป็นปริมาณน้ำท่ารายปีเฉลี่ยต่อหน่วยพื้นที่รับน้ำฝนเท่ากับ 8.43 ลิตร/วินาที/ตร.กม.³

สรุปการกระจายของปริมาณน้ำท่ารายเดือน⁴

เฉลี่ยทั้งลุ่มน้ำคลองท่าลาด

รวม 753.60 (ล้าน ลบ.ม.)

¹ www.idis.or.ac.th/report/index.php?topic=5925.0;wap2 และ /intronet.dwr.go.th/wiro/5bangpakong/other_page/aboutbasin.php

² ที่มา: กรมทรัพยากรน้ำ, 2551

³⁻⁵ ที่มา: สำนักชลประทานที่ 9 กรมชลประทาน

ทุ่งนาข้าวหอมมะลิใน อ.สนมชัยเขต

แหล่งกำเนิดของ “ข้าวหอมมะลิ”

ลุ่มน้ำคลองท่าลาดเป็นแหล่งกำเนิดของพันธุ์ “ข้าวหอมมะลิ” ที่ขึ้นชื่อในเรื่องความอร่อยและความหอมจนเป็นที่รู้จัก ทั้งในประเทศไทยและระดับนานาชาติ โดยปัจจุบันปลูกกันมากที่สุดที่ อ.ราชสาส์น อ.สนมชัยเขต และ อ.บางคล้า จ.ฉะเชิงเทรา

ปริมาณน้ำฝนรายปีเฉลี่ย 1,283.20 มม.

(ปริมาณฝนรายปีเฉลี่ยมีค่าผันแปรในช่วงปีตั้งแต่ 1,050 ถึง 1,600 มม.) ซึ่งการกระจายรายเดือนของปริมาณฝนเฉลี่ยที่สถานีต่างๆ จำนวน 6 สถานี จะเห็นว่าปริมาณฝนส่วนใหญ่ (86.5%) เกิดขึ้นระหว่างเดือนพ.ค.-ต.ค. และมากที่สุดในเดือนส.ค.-ต.ค.⁵

รู้จักลุ่มน้ำคลองท่าลาด

แหล่งอาหารตามธรรมชาติ

ป่าธรรมชาติริม “คลองระบม” ลำคลองสาขาของลุ่มน้ำคลองท่าลาดเป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติของชุมชนคนริมคลองมาแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน วิถีชุมชนคนริมน้ำยังคงหาอยู่ หากิน และเลี้ยงชีพด้วยการตัดหน่อไม้ หาปลาและสัตว์น้ำจากคลองระบม

ใหญ่ที่สุด

ลุ่มน้ำคลองท่าลาดเป็น 1 ใน 4 ลุ่มน้ำสาขาของลุ่มน้ำบางปะกง มีพื้นที่ราว 2893.76 ตร.กม. หรือ 1,808,600 ไร่² คิดเป็นพื้นที่ราว 1 ใน 3 ของลุ่มน้ำบางปะกง จึงถือเป็นลุ่มน้ำที่ใหญ่ที่สุดในลุ่มน้ำสาขาของลุ่มน้ำบางปะกง

อ่างเก็บน้ำ

พื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าลาดในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา มีอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง 1 อ่างและขนาดใหญ่อ่าง 1 อ่าง คือ

- 1 อ่างเก็บน้ำคลองระบม ความจุ 40 ล้าน ลบ.ม.
- 2 อ่างเก็บน้ำคลองสิียด ความจุ 420 ล้าน ลบ.ม.

ยังคงสมบูรณ์ที่ริมคลองระบม นิเวศริมคลองระบมยังคงสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ หน่อไม้ และพืชผักตามธรรมชาติ และที่ใต้ชื่อว่า “คลองระบม” นั้น เพราะในอดีตริมคลองจะเต็มไปด้วยไผ่หนาม ชาวบ้านที่ต้องล่องเรือผ่านคลองเส้นนี้จะถูกหนามเกี่ยวและบาดจนระบมไปทั้งตัว

กรมชลประทานพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของการใช้น้ำดังนี้

- 1 อุปโภคบริโภคตามลำดับ
- 2 รักษาระบบนิเวศวิทยาท้ายน้ำ
- 3 เพื่อการชลประทาน
- 4 เพื่อการอุตสาหกรรมตามลำดับ

พื้นที่เกษตรอินทรีย์มาตรฐานสากล : จากครัวไทยสู่ครัวโลก

เกษตรกรใน อ.สนมชัยเขต จ.ฉะเชิงเทรา รวมกลุ่มกันเป็น “เกษตรอินทรีย์อำเภอสนมชัยเขต” ผลิตทั้งข้าวและผักอินทรีย์ซึ่งได้รับรองมาตรฐานจากหน่วยงานสากลคือ สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานสหพันธ์อินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) และมาตรฐานสหภาพยุโรป (EU) โดยส่งข้าวอินทรีย์ขายทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป ซึ่งส่งขายได้กว่า 50 ตัน และยังคงเป็นที่ต้องการของตลาดต่างชาติ

แหล่งเพาะ “มะม่วง” คุณภาพส่งออก

ชาวสวนมะม่วงใน จ.ฉะเชิงเทราพร้อมตัวจัดตั้ง “สหกรณ์ชมรมชาวสวนมะม่วงจังหวัดฉะเชิงเทรา” เพื่อพัฒนาคุณภาพมะม่วงสู่ระดับสากล โดยมะม่วงที่ผลิตได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสม หรือ GAP (Good Agriculture Practices) และส่งออกไปขายยังประเทศญี่ปุ่น บรูไน สิงคโปร์ เวียดนาม และกลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป เช่น อังกฤษ เยอรมัน สวิสเซอร์แลนด์ ซึ่งสร้างรายได้และชื่อเสียงให้กับประเทศ

พื้นที่การชลประทาน (เฉพาะคลองระบมคลองสิียด และคลองท่าลาดสายหลัก)

ฝ้ายท่าลาด (วัดกสิกรัง) เป็นพื้นที่โครงการส่งน้ำบางพลวง (บางส่วน) อยู่ในพื้นที่ อ.บางคล้า อ.ราชสาส์น (และอบ.บ้านสร้าง จ.ปราจีนบุรี)

ฝ้ายท่าลาด (ท่าทอง) ชลประทานสายหลักในเขตพื้นที่ อ.พนมสารคาม อ.ราชสาส์น อ.แปลงยาว อ.บางคล้า อ.บ้านโพธิ์ อ.บางปะกง (และ อ.พนมสนิม อ.พานทอง จ.ชลบุรี)

อ่างเก็บน้ำคลองสิียด คือแนวตามแนวสองฝั่งคลองสิียดตั้งแต่ท้ายเขื่อนสิียดลงไปจนถึงจุดบรรจบคลองระบมและตามแนวคลองท่าลาดตอนบน ในพื้นที่ อ.ท่าตะเกียบ และ อ.สนมชัยเขต

รวม 352,000 ไร่

พื้นที่เกษตรกรรม แหล่งผลิตอาหาร

ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้า
ถ่านหินเขาสินซ้อ

ลุ่มน้ำคลองท่าลาดเป็นลุ่มน้ำสาขาของลุ่มน้ำบางปะกงมีพื้นที่รับน้ำ 2,930.29 ตร.กม. (กรมทรัพยากรน้ำ, 2550) ครอบคลุมพื้นที่ 24 ตำบลของ 3 จังหวัด ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี และจันทบุรี มีอ่างเก็บน้ำขนาดกลางและใหญ่ 2 แห่ง คืออ่างเก็บน้ำคลองสิียด ความจุ 410 ล้าน ลบ.ม. และอ่างเก็บน้ำคลองระบม ความจุ 40 ล้าน ลบ.ม. เก็บกักน้ำรวม 450 ล้าน ลบ.ม. คิดเป็น 59.71% ของน้ำท่าทั้งปี (โครงการชลประทาน อ.บ้านโพธิ์) ปัจจุบันยังไม่มิตัวเลขแสดงปริมาณน้ำที่ถูกใช้ในภาคส่วนต่างๆ เช่น อุปโภคบริโภค เกษตรกรรม ระบบนิเวศ และภาคอุตสาหกรรม ว่ามีปริมาณการใช้น้ำในสัดส่วนเท่าใด? มีโรงงานกี่แห่งที่ใช้น้ำจากลุ่มน้ำนี้ มีเกษตรกรและชาวบ้านกี่คนที่พึ่งพาน้ำจากแหล่งน้ำเดียวกัน?

ศูนย์วิจัยและพัฒนาวิจัย
สิ่งแวดล้อมจากผลกระทบ
กิจกรรมโรงไฟฟ้าขนาด ๕.๐๐

บริษัท 304 อินดัสทรีลปาร์ค2 จำกัด

เริ่มดำเนินธุรกิจเมื่อวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๔๔ โดยมีอุตสาหกรรม
หลายประเภท เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์
อุตสาหกรรมกระดาษ แปรรูปไม้ วัสดุภัณฑ์ชีวภาพ โรงงาน
อุตสาหกรรมเหล่านี้มีปล่อยน้ำเสียลงแหล่งน้ำและมีอยู่มาก ชาวบ้านจึง
กังวลว่าหากจะมีการตั้งโรงไฟฟ้าถ่านหินเพิ่ม จะสามารถจัดการปัญหาได้

บ้านแหลมเขาสินซ้อ

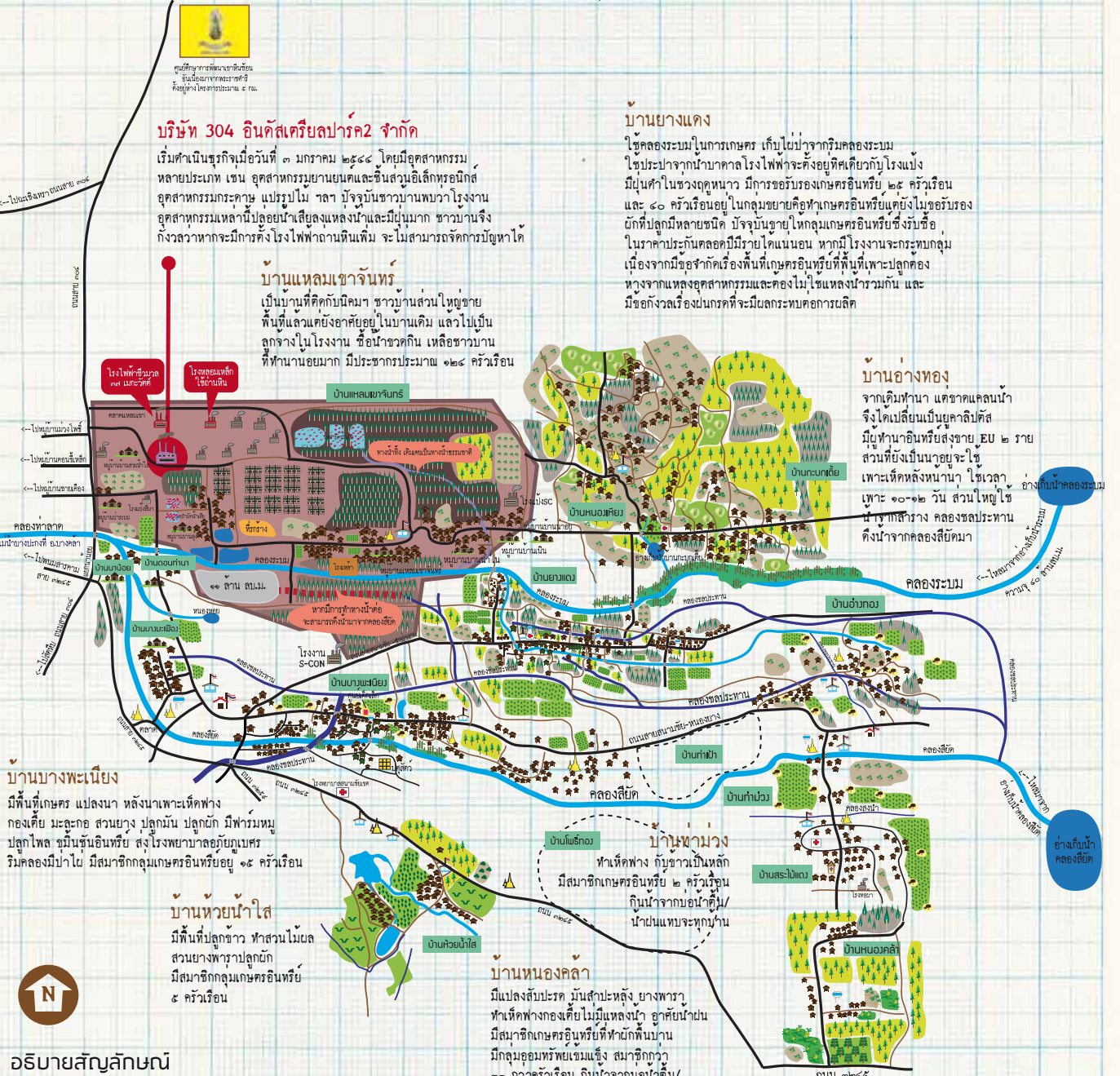
เป็นบ้านที่ติดกับนิคม ชาวบ้านส่วนใหญ่ขาย
พื้นที่แล้วแต่ยังคงอาศัยอยู่ในบ้านเดิม แล้วไปเป็น
ลูกจ้างในโรงงาน ชื่อน้ำซวกกิน เหลือชาวบ้าน
ที่ทำงานอยู่มาก มีประชากรประมาณ ๑๒๔ ครัวเรือน

บ้านยางแดง

ใช้คลองระบมในการเกษตร เก็บไปไว้จากภูมิคลองระบม
ใช้ประปรายจากน้ำจากคลองระบม โรงไฟฟ้าจะตั้งอยู่ที่เดียวกับโรงแปลง
มีปูนดำในช่วงฤดูหนาว มีการขอร้องเกษตรกรอินทรีย์ ๒๕ ครัวเรือน
และ ๔๐ ครัวเรือนอยู่ในกลุ่มขยายคือทำเกษตรอินทรีย์แต่ยังไม่ขอร้อง
อีกที่ปลูกมีหลายชนิด ปัจจุบันขายให้กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ซึ่งรับซื้อ
ในราคาประกันตลอดปีมีรายได้แน่นอน หากมีโรงงานจะกระทบกลุ่ม
เนื่องจากมีซอกจกที่เรื่องพื้นที่เกษตรอินทรีย์ที่พื้นที่เพาะปลูกต้อง
ห่างจากแหล่งอุตสาหกรรมและคลองไม่ใช้แหล่งน้ำรวมกัน และ
มีข้อกังวลเรื่องผลกระทบที่มีผลกระทบต่อเกษตรกร

บ้านอ่างทอง

จากเดิมทำนา แคว้นคลองน้ำ
จึงได้เปลี่ยนเป็นยูคาลิปตัส
มีพื้นที่อินทรีย์สงฆ์ ๒ ไร่
ส่วนที่ยังเป็นยูคาลิปตัส
เพาะเห็ดหลังหนาน้ำ ใช้เวลา
เพาะ ๑๐-๑๒ วัน ส่วนใหญ่ใช้
น้ำจากลำราง คลองชลประทาน
ดึงน้ำจากคลองสิียดมา

บ้านบางพะเนียง

มีพื้นที่เกษตร แปลงนา หลังนาเพาะเห็ดฟาง
กองคีย์ มะละกอ สวนยาง ปลูกมัน ปลูกผัก มีฟาร์มหมู
ปลูกไผ่ รมขึ้นอินทรีย์ ส่งโรงพยาบาลอยู่บนศรี
วิมลคลองมีป่าไม้ มีสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์อยู่ ๑๕ ครัวเรือน

บ้านห้วยน้ำใส

มีพื้นที่ปลูกข้าว ทำสวนไม้ผล
สวนยางพาราปลูกผัก
มีสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์
๕ ครัวเรือน

บ้านหนองคลา

มีแปลงสับปะรด มันสำปะหลัง ยางพารา
ทำเห็ดฟางกองคีย์ไม่มีแหล่งน้ำ อาศัยน้ำฝน
มีสมาชิกเกษตรกรอินทรีย์ที่นำผักพื้นบ้าน
มีกลุ่มออมทรัพย์เข้มแข็ง สมาชิกกว่า
๕๐ กว่าครัวเรือน กินน้ำจากบ่อน้ำดิน/
น้ำฝนแทบจะทุกบ้าน

อธิบายสัญลักษณ์

ถนนลาดยาง	หมู่บ้าน	แปลงเพาะกล้วยคากา	ป่ายาง
ถนนลูกรัง	โรงเรียน	ป่ายูคาลิปตัส	ไร่สับปะรด
ธารน้ำธรรมชาติ	วัด	ที่ตั้งโรงไฟฟ้าถ่านหินในอนาคต	ป่าสัก
คลองชลประทาน	โบสถ์คริสต์	โรงไฟฟ้าชีวมวลที่ดำเนินการอยู่	ป่าไม้/หนองไม้มีน้ำ
สะพาน	สถานีอนามัย	โรงหลอมเหล็กที่ทิ้งไว้ถาวร	สวนมะม่วง
บ่อน้ำ/อ่างเก็บน้ำ	เทศบาล	โรงงานอุตสาหกรรม	คอกพื้นบ้าน
บ่อน้ำในอนาคต	นาข้าว	บ่อน้ำบาดาลเสีย	บ้านสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์
ประปาหมู่บ้าน	แหล่งเพาะเห็ด	ทางน้ำทิ้ง	เขตชุมชนที่รอศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม
บ้านคน	โรมันประสาหลัง		

* ที่มา: กระบวนการเรียนรู้ของไอเอชเอ็ม
โดยมีตัวแทนชาวบ้านจาก บ.แหลมเขาสินซ้อ,
บ.บางพะเนียง บ.ยางแดง บ.อ่างทอง บ.หนองคลา
อ.สามชัยเขต จ.ฉะเชิงเทรา
โดยเข้าร่วมปรับปรุง เมื่อวันที่ 23 พ.ค. 2554

โรงไฟฟ้าถ่านหิน มาจากไหนและอย่างไร

โครงการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน 600 เมกะวัตต์ ฉะเชิงเทรา เป็นของบริษัทเนชั่นแนล เพาเวอร์ ซัพพลาย จำกัด (มหาชน) มีที่ตั้งใน ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา เป็นเขตพื้นที่ของกลุ่มโรงงานพนมสารคาม (กลุ่มโรงงานในเครือ บริษัทเกษตรรุ่งเรืองพืชผล) มีอาณาเขตติดต่อกับสวนอุตสาหกรรมพนมของบริษัท 304 อินดัสเทรียล ปาร์ค 2 จำกัด มีมูลค่าโครงการรวมประมาณ 24,000 ล้านบาท เป็นเงินกู้ในประเทศประมาณร้อยละ 35 เงินกู้ต่างประเทศประมาณร้อยละ 35 และ ส่วนของผู้ถือหุ้นประมาณร้อยละ 30*

1

2

4

3

1 โรงรับไม้ภายในสวนอุตสาหกรรมพนม 304 โครงการ 2
2 โรงไฟฟ้าชีวมวลภายในสวนอุตสาหกรรมฯ โครงการ 2
3 อ่างเก็บน้ำ 5 ล้าน ลบ.ม. ภายในสวนอุตสาหกรรมพนม 304 โครงการ 2
4 จุดสูบน้ำจากคลองระบบเข้าอ่างเก็บน้ำ 5 ล้าน ลบ.ม. ภายในสวนอุตสาหกรรมพนม 304 โครงการ 2

การขนส่ง

การขนส่งถ่านหินบิทูมินัส/ซบิทูมินัส

ลำเลียงด้วยเรือบรรทุกขนาด 70,000 ตัน ความถี่ประมาณ 3 ลำ/เดือน ทอดลมอบริเวณเกาะสีชัง จากนั้นลงเรือเล็กขนาดบรรทุก 500-2,000 ตัน เพื่อลำเลียงต่อไปยังท่าเรือ 3 แห่ง ใน อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี แล้วใช้รถกึ่งพ่วง 22 ล้อ 6 เพลา บรรทุกจากท่าเรือมายังพื้นที่โครงการ มีความถี่การขนส่ง 164 คัน/วัน ใน 2 เส้นทาง คือ

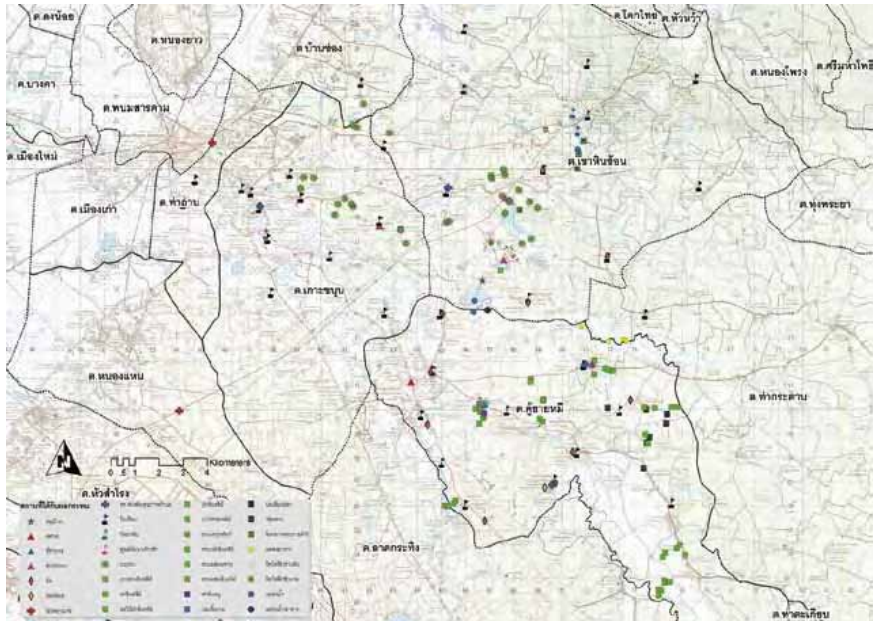
- เส้นทางที่ 1 (ศรีราชา-บางปะกง-พนมสารคาม-โครงการ) ประกอบด้วยทางหลวงพิเศษหมายเลข 7 ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 314 และ 304
- เส้นทางที่ 2 (ศรีราชา-ทางหลวง 331-โครงการ) ประกอบด้วยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 331 และ 304 มีจุดพักรถบรรทุกที่ประมาณครึ่งทางในแต่ละเส้นทาง แต่ละแห่งต้องจอดรอได้ไม่น้อยกว่า 10 วัน

การขนส่งหินปูนและทราย

หินปูน ใช้เพื่อควบคุมค่าซัลเฟอร์ไดออกไซด์ที่ระบายออกจากหม้อไอน้ำมีปริมาณการใช้ 87,211 ตัน/ปี ลำเลียงจากสระบุรี ผ่านเส้นทางที่ 3 (โครงการ-ทางหลวง 304-สระบุรี) โดยรถกึ่งพ่วง 18 ล้อ ความถี่ในการขนส่ง 8 คัน/วัน ทราย ปริมาณการใช้ 57,120 ตัน/ปี ลำเลียงจากกาญจนบุรี ผ่านเส้นทางที่ 4 (โครงการ-ทางหลวง 304-ทางหลวง 319-กาญจนบุรี) โดยรถพ่วง 18 ล้อ ความถี่ในการขนส่ง 7 คัน/วัน

การขนส่งขี้เถ้าจากการเผาไหม้ถ่านหินบิทูมินัส/ซบิทูมินัส

ขนส่งขี้เถ้าหนักและถ่านเบา ปริมาณ 531,216 ตัน/ปี ลำเลียงจากโครงการไปยังโรงปูนซีเมนต์จังหวัดสระบุรี ผ่านเส้นทางที่ 3 (โครงการ-ทางหลวง 304-สระบุรี) ใช้รถพ่วงเต้าปูน 18 ล้อ ความถี่ในการขนส่ง 59 คัน/วัน*

ที่มาของโครงการ

- 4 มิ.ย. 2550 คณะกรรมการนโยบายและแผนพลังงานแห่งชาติ (กพข.) เห็นชอบแผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. 2550-2564 (PDP 2007) ที่จัดทำโดย กพข.
- 19 มิ.ย. 2550 ครม.เห็นชอบตามมติของ กพข. ซึ่งแผนดังกล่าวมีกำลังการผลิตไฟฟ้าที่รับซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชนรายใหญ่ (Independent Power Producer: IPP) จำนวน 12,600 เมกะวัตต์
- บ.เนชั่นแนล เพาเวอร์ ซัพพลาย จำกัด (มหาชน) จึงพัฒนาโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน 600 เมกะวัตต์ ฉะเชิงเทรา โดยใช้ถ่านหินบิทูมินัส/ซบิทูมินัสเป็นเชื้อเพลิง ใช้เทคโนโลยีหม้อไอน้ำแบบฟลูอิดไธซ์เบดหมุนเวียน (Circulating Fluidized Bed: CFB) โดยหม้อไอน้ำแต่ละชุดติดตั้งระบบตกฝุ่นแบบไฟฟ้าสถิต (Electrostatic Precipitator: ESP) และระบบกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์แบบป้อนหินปูนในท้องเผาไหม้ (Limestone injection)*

สถานะของโครงการในปัจจุบัน

จัดอยู่ในประเภทโครงการอาจส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงฯ ตามมาตรา 67 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 ทางบริษัทได้จ้างบริษัทแอร์เซฟ (โดยคณะเวชศาสตร์เขตร้อน ม.มหิดล เป็นผู้ศึกษา) ศึกษาผลกระทบต่อสุขภาพเพิ่มเติมจากรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่ผ่านความเห็นชอบแล้ว ทั้งนี้ ได้จัดเวทีเพื่อกำหนดขอบเขตการประเมินผลกระทบ (Public Scoping) ไปเมื่อ 20 ตุลาคม 2553 และจัดเวทีทบทวนร่างรายงานการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (Public Review) ไปเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2554 แต่ยังไม่ส่งเรื่องไปยังสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)

วัตถุประสงค์

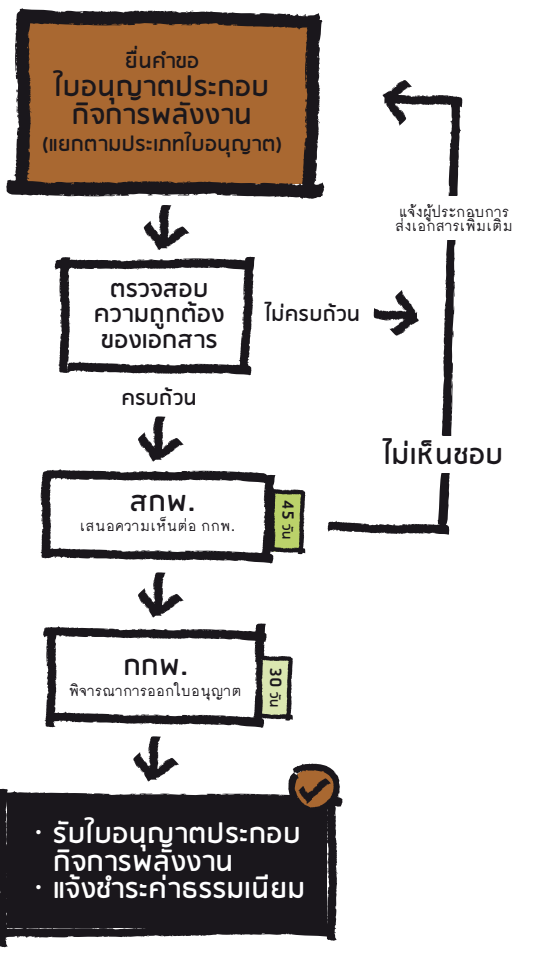
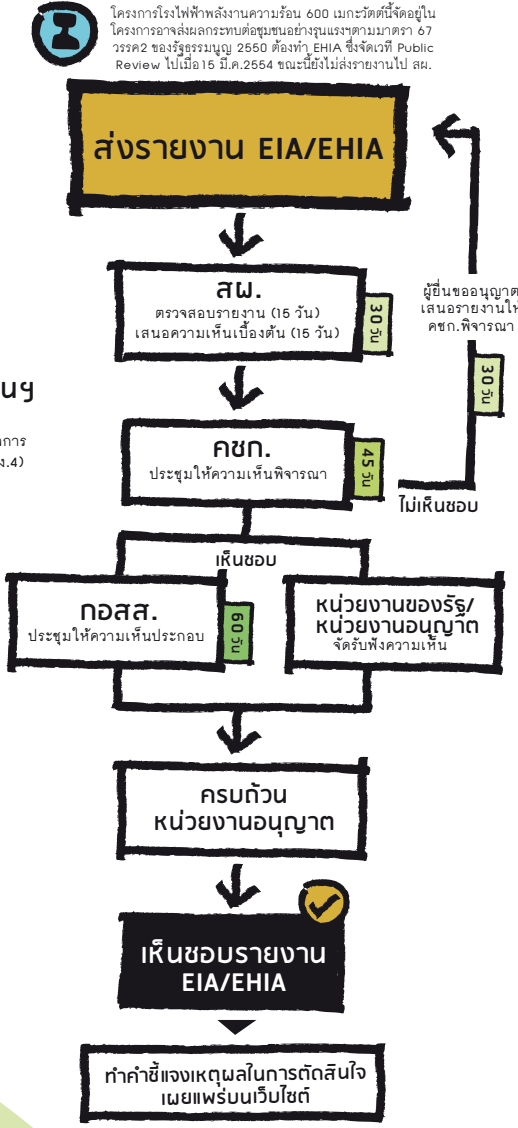
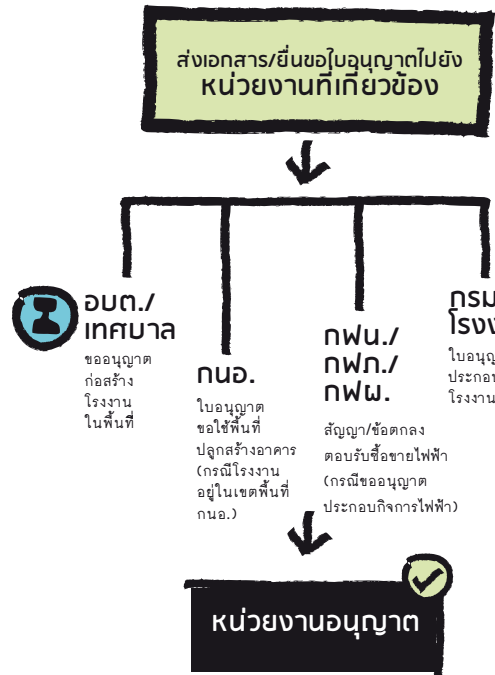
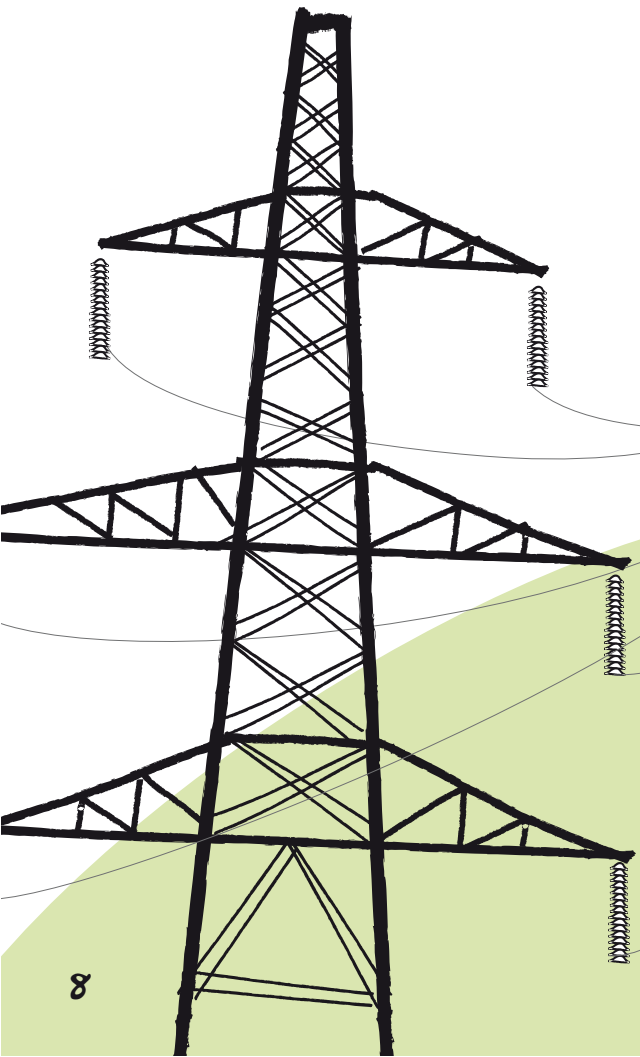
ใช้ถ่านหินบิทูมินัส/ซบิทูมินัส ประมาณ 2,029,000 ตัน/ปี นำเข้าจากต่างประเทศ เช่น อินโดนีเซีย แอฟริกาใต้ ออสเตรเลีย และสารเคมีที่ใช้จะขนส่งจากผู้ผลิตในประเทศทางรถบรรทุก*

แผนที่แสดงเส้นทางการขนส่งวัตถุประสงค์และของเสียโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อน 600 MW ฉะเชิงเทรา

* ร่างรายงานการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน 600 เมกะวัตต์ ฉะเชิงเทรา

**กว่าจะเป็น
โรงไฟฟ้า...**
ลำดับขั้นตอนการพิจารณา
อนุมัติโครงการโรงไฟฟ้า

**โครงการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน 600 เมกะวัตต์
จ.ฉะเชิงเทรา ของบริษัทเอกชนชั้นนำ พาวเวอร์ ซัพพลาย มาจากไหน?**

ปี 2560 นายปิยสวัสดิ์ อัมระนันทน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานในขณะนั้นเปิดประมูลโรงไฟฟ้าของผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชนรายใหญ่ (IPP) หรือที่เรียกกันสั้นๆ ว่า ประมูลไอพีพี ในการประมูลดังกล่าวระบุว่ากระทรวงพลังงานจะให้ความสำคัญกับการเลือกใช้โรงไฟฟ้าด้านหินเป็นลำดับแรกและให้นำมาหักกับการใช้ถ่านหินลignite ด้านหิน

ผลการเปิดประมูลทำให้ได้โครงการโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่ 4 โรง ซึ่งโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน 600 เมกะวัตต์ จ.ฉะเชิงเทรา ของบริษัทเอกชนชั้นนำ พาวเวอร์ ซัพพลาย เป็น 1 ใน 4 โครงการที่ชนะการประมูลครั้งนั้น

หลังการประมูลทำให้เกิดการถกเถียงกันในสังคมถึงความเหมาะสมและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และสังคมไทย¹

¹ สัมภาษณ์ นวนิตกุล นันทะภรณ์ นักวิจัยมูลนิธินโยบายสุภาพ (เนนส.) สิงหาคม 2564

- อธิบายคำย่อ**
- สผ. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการให้กับคณะกรรมการผู้ชำนาญการ (คชก.) พิจารณารายงานการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม
 - คชก. คณะกรรมการผู้ชำนาญการ พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม
 - กทพ. คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน
 - สทพ. สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน
 - กอสส. คณะกรรมการองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

= สัญลักษณ์บอกสถานะ
ปัจจุบันของโครงการฯ

**หลังจากได้ใบอนุญาตครบ
ก็จะสามารถก่อสร้างโครงการ
และผลิตไฟฟ้าได้**

แผนที่ลุ่มน้ำ
บางปะกง-ปราจีนบุรี

• ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
• เกษตรกรขาดแคลนน้ำทำการเกษตร
ในหน้าแล้ง

ขาดแคลนแหล่งน้ำ

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาเขื่อนลุ่มน้ำ
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ขาดแคลนน้ำใช้ในการอุปโภค-บริโภค
และใช้ในการเกษตร

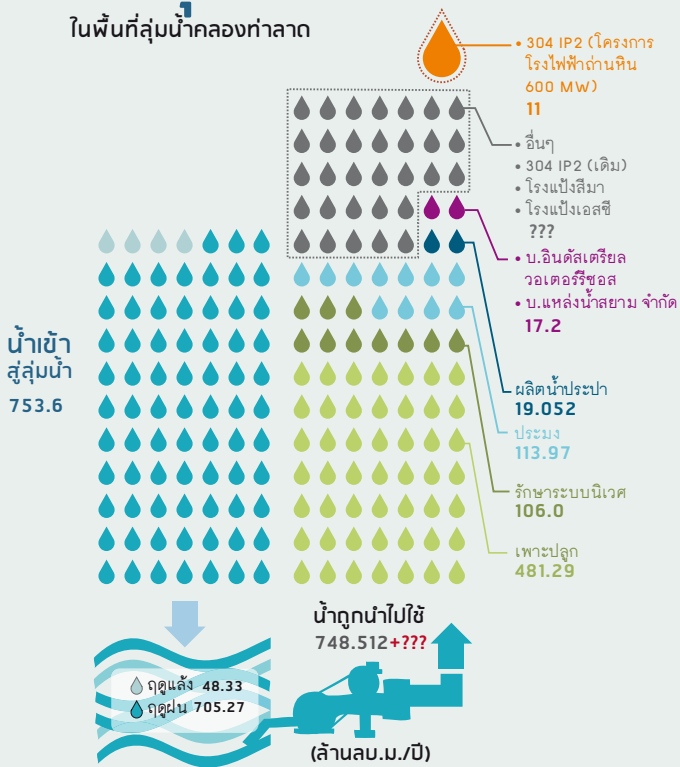
• ราษฎรในพื้นที่บ้านสระไม้แดง หมู่ที่ 5 ตำบลคูยาศมี จำนวน 40 ครัวเรือน พื้นที่ประมาณ 600 ไร่ ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร คลองชลประทานสระไม้แดง ซึ่งเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ปัจจุบันดินแข็งไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ได้ในช่วงฤดูแล้งได้
• ราษฎรในพื้นที่บ้านป้าแค้น หมู่ที่ 12 ตำบลคูยาศมี จำนวน 30 ครัวเรือน พื้นที่ประมาณ 1,000 ไร่ ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร หรือสระน้ำป้าแค้น ซึ่งเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ปัจจุบันดินแข็งไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ได้ในช่วงฤดูแล้งได้
• ราษฎรในพื้นที่บ้านโพรงงาม หมู่ที่ 4 ตำบลคูยาศมี จำนวน 200 ครัวเรือน พื้นที่ประมาณ 700 ไร่ ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร ห้วยน้ำใสซึ่งเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ปัจจุบันดินแข็งไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ได้ในช่วงฤดูแล้งได้

น้ำเพื่อการเกษตรขาดแคลน
น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคขาดแคลน

น้ำไม่พอใช้

สมดุลน้ำ

ในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าลาด

ที่มา: สำนักชลประทานที่ 9 กรมชลประทาน

ชลประทานอนุญาตใช้น้ำเพื่อการเกษตรและชลประทานเท่านั้น

ชลประทานมีเจตนาหมายตอบกลับบริษัทน้ำใส 304 กรณีขอใช้น้ำว่าชลประทานอนุญาตให้น้ำเพื่อการเกษตรและชลประทานเท่านั้น โดยมีเนื้อความดังนี้

อนุญาตให้ใช้น้ำจากคลองระบบเพื่อผลิตน้ำ ประปาและเพื่อการเกษตรในช่วงฤดูฝน (พค.-ตค.) ซึ่งมีปริมาณน้ำไหลลงในคลองระบบจำนวนมาก อนุญาตให้ใช้น้ำในปริมาณไม่เกิน 1,333,400 ลบ.ม./เดือน หากเกิดสภาวะฝนทิ้งช่วง โครงการชลประทานจะเชิง-เทาระบายน้ำจากอ่างเก็บน้ำคลองระบบมาสนับสนุนไม่เกิน 2,000,000 ลบ.ม.ต่อช่วงฤดูฝน

ในช่วงฤดูแล้ง (พ.ย.-เม.ย.) อนุญาตให้ใช้น้ำ ที่ระบายจากอ่างเก็บน้ำคลองระบบในปริมาณไม่เกิน 500,000 ลบ.ม./เดือน

หนังสือโครงการชลประทานจะเชิงเทรา เลขที่ กช.-0318.02/1246 ลงวันที่ 14 พ.ย.2551

“จะเข็มนาฬิกาไม่พอใช้”

จากแผนปฏิบัติการราชการจังหวัดจะเชิงเทรา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2554 ในบทที่ 3 เรื่องการวิเคราะห์ค่าของงบประมาณ ประจำปี พ.ศ.2554 สรุปปัญหาพื้นที่รายอำเภอได้ดังนี้

- อ.ท่าตะเกียบ น้ำการเกษตรขาดแคลน น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคขาดแคลน
- อ.สนามชัยเขต ราษฎรในพื้นที่บ้านโพรงงาม หมู่ที่ 4 ตำบลคูยายหมื่น จำนวน 200 ครัวเรือนพื้นที่ประมาณ 700 ไร่ ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร ห้วยน้ำใสซึ่งเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ปัจจุบันต้นเงินไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้งได้
- ราษฎรในพื้นที่บ้านสระไม้แดง หมู่ที่ 5 ตำบลคูยายหมื่น จำนวน 40 ครัวเรือน พื้นที่ประมาณ 500 ไร่ ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร คลองชลประทานสระไม้แดงซึ่งเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ปัจจุบันต้นเงินไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้งได้
- ราษฎรในพื้นที่บ้านป่าอ้อแทน หมู่ที่ 12 ตำบลคูยายหมื่น จำนวน 30 ครัวเรือน พื้นที่ประมาณ 1,000 ไร่ ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร ห้วยสระผาป่าอ้อแทน ซึ่งเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรปัจจุบันต้นเงินไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้งได้
- อ.พนมสารคาม ขาดแคลนแหล่งน้ำ
- อ.แปลงยาว ขาดแคลนน้ำใช้ในการอุปโภค-บริโภคและใช้ในการเกษตร
- อ.บางคล้า ขาดแคลนน้ำจัดเพื่อการเกษตร เกษตรกรขาดแคลนน้ำทำการเกษตรในหน้าแล้ง

กรมทรัพยากรน้ำวิเคราะห์พบลุ่มน้ำบางปะกงขาดแคลน

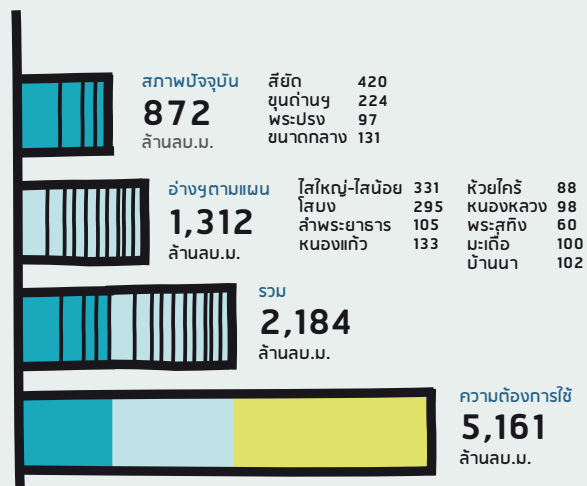
ช่วงเวลา	2548	2568	
พื้นที่รับน้ำ (ตร.กม.)	10,707.45	10,707.45	
ปริมาณน้ำท่า (ล้านลบ.ม.)	4,058.19	4,058.19	
พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	1,483,306.0	1,707,123.0	
ความต้องการน้ำ	การเกษตร	2,154.02	2,432.72
	อื่นๆ	427.89	503.24
	รวม	2,581.91	2,935.96
ความขาดแคลน	การเกษตร	200.13	222.73
	อื่นๆ	0	0
	รวม	200.13	222.73

ข้อมูลจากหนังสือการบริหารจัดการลุ่มน้ำ โดยกรมทรัพยากรน้ำ กันยายน 2551

ชลประทานระบุว่าน้ำไม่พอใช้

ปริมาณน้ำเก็บกักเทียบกับความต้องการน้ำกรณีสภาพปัจจุบันและหลังจากสร้างอ่างฯ ตามแผน

ข้อมูลจากการประชุมเรื่องการบริหารจัดการน้ำในลุ่มน้ำบางปะกง โดยกรมชลประทาน เมื่อวันที่ 15 มิ.ย. 2554

* ข้อห่วงกังวล

เกี่ยวกับประเด็นร่าง EHIA ของโครงการโรงไฟฟ้า

น้ำพอ...จริงหรือ ?

1. ระบุว่าใช้น้ำจากลุ่มน้ำคลองท่าลาดโดยใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำสิียดและอ่างเก็บน้ำระบบนั้น ไม่น่าจะถูกต้องเพราะคลองสิียดและคลองระบบมีจุดเชื่อมต่อกันที่คลองท่าลาดซึ่งเลยพื้นที่ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ 11 ล้าน ลบ.ม. ของบริษัท 304 น้ำใส จำกัดไปแล้ว น้ำจากคลองสิียด ไม่น่าจะไหลย้อนกลับเป็นกิโลเมตรได้
2. ระบุว่าอ่างเก็บน้ำระบบมีการเพิ่มความจุอ่างเก็บน้ำจาก 40 ล้าน ลบ.ม. เป็น 55 ล้าน ลบ.ม. นั้น เมื่อเทียบกับสถานการณ์น้ำในพื้นที่ พบว่าปัจจุบันน้ำไม่พอใช้ เมื่อศึกษาตัวอย่างเทียบเคียงกับสถิติสภาพน้ำในอ่างเก็บน้ำของอ่างสิียดซึ่งอยู่ใกล้คลองระบบ และอยู่ในลุ่มน้ำคลองท่าลาด เช่นเดียวกัน พบว่าสภาพน้ำในอ่างเก็บน้ำสิียด ซึ่งเป็นอ่างขนาดใหญ่มีความจุ 420 ล้าน ลบ.ม. มีน้ำไม่พอใช้โดยเฉพาะภาคเกษตรกรรมและเสนอให้สัมภาษณ์ชาวบ้าน 2 ฟากฝั่งคลองระบบถึงสถานการณ์น้ำในช่วง 4-5 ปี ย้อนหลัง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ (ศึกษาสถานการณ์การขาดแคลนน้ำได้ที่แผนภาพศักยภาพลุ่มน้ำคลองท่าลาด หน้า 8-9 ด้านใน) ดูตารางที่ 2
3. การคาดการณ์ว่าอนาคตจะมีน้ำเพียงพอในลุ่มน้ำบางปะกง และลุ่มน้ำคลองท่าลาดไม่น่าเป็นจริง เมื่อพิจารณาข้อมูล การศึกษาสถานการณ์น้ำในลุ่มน้ำบางปะกง ทั้งสภาพปี 2539 และสภาพอนาคตปี 2559 โดยรศ. ดร.วีระพล แต่สมบัติ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ ประกอบการทำแผน หลักการพัฒนาและจัดการทรัพยากรน้ำ ภาคตะวันออก ระหว่างวันที่ 23-24 สิงหาคม 2544 ระบุว่าในปี 2559 เฉพาะลุ่มน้ำบางปะกงสายหลักและคลองท่าลาด ต้องการน้ำรวม 1,293,480 ล้าน ลบ.ม. แบ่งเป็นภาคอุทกบริโภค และอุตสาหกรรม 97,855 ล้าน ลบ.ม. เกษตรกรรม 1,195,625 ล้าน ลบ.ม. และจะมีปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร 165,260 ล้าน ลบ.ม. ผลการศึกษาชี้ว่าควรเร่งพัฒนาอ่างเก็บน้ำในคลองระบบล่าง คือ อ่างเก็บน้ำคลองกะพง ห้วยกรอกเคียน และหนองกระทิง (ปัจจุบันยังไม่มีโครงการ) เพื่อส่งน้ำให้พื้นที่ชลประทานในลุ่มน้ำ คลองระบบและคลองท่าลาด เพราะน้ำจากอ่างเก็บน้ำคลองสิียดต้อง ส่งลงไปช่วยเสริมการอุปโภคบริโภคและอุตสาหกรรมบริเวณหน้าเขื่อน ทดน้ำบางปะกง (ท่อส่งน้ำดิบจังหวัดฉะเชิงเทรา) ดูตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถานการณ์น้ำลุ่มน้ำบางปะกงสายหลักและลุ่มน้ำคลองท่าลาด ทั้งสภาพปี 2539 และสภาพอนาคตปี 2559 สรุปได้ดังนี้

ลุ่มน้ำย่อย	สถานภาพ	อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ และขนาดกลาง		พื้นที่ชลประทาน		ปริมาณความต้องการน้ำรวม (ล้าน ม ³)			ปริมาณน้ำขาดแคลน (ล้าน ม ³)		
		ความจุ เก็บกัก รวม (ล้าน ม ³)	ปริมาณ น้ำไหล เข้าอ่างฯ (ล้าน ม ³)	ขนาดใหญ่ และกลาง (ไร่)	ขนาดเล็ก และอื่นๆ (ไร่)	อุปโภค บริโภค และ อุตสาหกรรม	การเกษตร	รวม	อุปโภค บริโภค และ อุตสาหกรรม	การเกษตร	รวม
ลุ่มน้ำบางปะกงสายหลักและคลองท่าลาด	ปี 2539	463.20	437.56	650,885	69,598	38,713	979,180	1,017,893	0.000	177,784	177,784
	ปี 2559	524.70	570.16	747,685	81,583	97,855	1,195,625	1,293,480	0.000	165,620	165,620

ตารางที่ 2 สรุปสภาพในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ทั่วประเทศ : วันอาทิตย์ที่ 27 มิถุนายน 2554

ภาค อ่างเก็บน้ำ เขื่อน	ความจุ ที่ รน.ก. (ล้าน ม ³)	ความจุ ที่ใช้ (ล้าน ม ³)	ปริมาณน้ำ ที่เหลือ (ล้าน ม ³)	ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำ ณ วันที่				ปริมาณน้ำไหลลงอ่างเก็บน้ำ			ปริมาณน้ำระบาย						
				1 ม.ค.53 (ล้าน ม ³)		1 ม.ค.54 (ล้าน ม ³)		ค่าเฉลี่ย (ล้าน ม ³)	วันนี้ (ล้าน ม ³)	สะสมตั้งแต่ ม.ค.54 (ล้าน ม ³)	วันนี้ (ล้าน ม ³)	สะสม ตั้งแต่ 1 ม.ค.54 (ล้าน ม ³)					
				ปริมาณน้ำ (ล้าน ม ³)	% รน.ก.	ปริมาณน้ำ (ล้าน ม ³)	% รน.ก.										
ตะวันออก	420	420	390	241	355	118	28	214	51	184	44	204	0.00	5.19	2.54	0.30	120.50

ที่มา ศูนย์ประมวลสถานการณ์น้ำ กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การขออนุญาตใช้น้ำ : มีใบอนุญาตจากชลประทาน แต่ไม่มีการแสดงหลักฐานการขออนุญาต คณะกรรมการลุ่มน้ำบางปะกงและคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กทช)

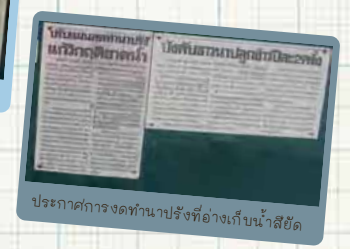
- ควรเสนอเป็นข้อมูลและหลักฐานประกอบว่าโครงการโรงไฟฟ้า ได้ขออนุญาตใช้น้ำ 11 ล้าน ลบ.ม. จากคณะกรรมการลุ่มน้ำบางปะกง และคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กทช) หรือแล้วไม่ หากขอแล้วผลเป็นอย่างไร เนื่องจากมีความสำคัญและเกี่ยวเนื่องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ.2550 และ พ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 รวมถึงลักษณะการขาดอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ 2 ผังคลองสามารถกระทำได้หรือไม่ และต้องขอความเห็นจากหน่วยงานใดหรือไม่
- โครงการชลประทานจะเชิงรื้ออนุญาตให้ใช้น้ำจากทางน้ำชลประทานประเภท 4 (คลองระบบ) ไขไปเพื่อการผลิตน้ำประปาและการเกษตร ตามหนังสือที่ กษ.-0318.02/1246 (14 พ.ย. 2551) แต่บริษัทน้ำ 304 จำกัด กลับนำน้ำที่อนุญาตให้ใช้ทั้งหมดไปจำหน่ายเป็นน้ำดิบให้กับโครงการโรงงานผลิตไฟฟ้าด้วยถ่านหิน ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมของบริษัทเช่นเช่น แอล พาวเวอร์ ชัฟฟลาย จำกัด เพียงรายเดียว ตามหนังสือที่ นส.006-13/2550 (1 พ.ย. 2550) และหนังสือแนบท้าย (1 มี.ค. 2552) ควรมีการตรวจสอบว่าทางโครงการชลประทานฉะเชิงเทรา ทราบข้อเท็จจริงเรื่องนี้หรือไม่

ทางน้ำที่ใช้ระบายน้ำจากอ่างฯสิียดไปใช้ยังพื้นที่ต่างๆ (ถ่ายเมื่อ ก.ค.2554)

รถกระบะ/มอเตอร์ไซค์สามารถลงมาจอดได้ใจกลางอ่างเก็บน้ำสิียด นอกจากนี้ ยังมีกระต๊อบและเตียงนาที่ชาวบ้านให้ข้อมูลว่าตั้งมา 2-3 เดือน

ข้อกังวลอื่นๆ

อ่างระบบน้ำบาดาล: การขุดอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ขนาด 11 ล้าน ลบ.ม. ของโครงการโรงไฟฟ้านี้อาจจะกระทบกับระบบน้ำประปา ระบบน้ำบาดาลและโครงการชลประทานของชุมชนและเกษตรกรรมตลอดคลองระบบ เพราะอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่นี้ลึกกว่าบ่อบาดาล ประปาหมู่บ้าน และประปาชลประทาน ย่อมทำให้น้ำบาดาลไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำไปรวมกันในอ่างเก็บน้ำ

เกษตรอินทรีย์

: หน่ออ่อนที่เป็นทางรอดกับภัยคุกคามจากโรงไฟฟ้าถ่านหิน

ปัจจุบันกระแส "การบริโภคอาหารปลอดภัย" ที่เป็นผลผลิตเกษตรอินทรีย์กำลังกลายเป็นกระแสโลกและเริ่มปรับจากกระแสเพียง "ทางเลือก" ลู่กระแสเป็น "ทางรอด" ของการอยู่ดีมีสุขท่ามกลางภาวะอาหารเป็นพิษสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพสิ่งแวดล้อม ต้นทุนสูง ตลาดเป็นหน่ออ่อนของเกษตรอินทรีย์เริ่มมีการทำมากขึ้นทั้งในและต่างประเทศ และในจ.ฉะเชิงเทราที่มีการรวมตัวกันจัดตั้งและผลิตพืชอินทรีย์ในชื่อกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต ผลิตอาหารปลอดภัยส่งให้ทั้งคนไทยและเพื่อนต่างชาติ แต่ ณ ขณะนี้ หน่ออ่อนที่จะเชิงเทรากำลังเผชิญกับความกังวลจากโครงการโรงงานไฟฟ้าพลังความร้อนร่วม 600 เมกะวัตต์ ของบริษัทเอกชนแอส แล พาวเวอร์ ซัพพลาย ที่จะมาตั้งอยู่ใน ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม อนาคตหากมีโรงไฟฟ้าเกิดขึ้นจริง มองจากอนาคตจะเห็นแปลงแล้วจะหาอย่างไรกับผลกระทบต่อตามมา ???

เกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต มาตรฐานระดับสากล

กลุ่มเกษตรอินทรีย์ อ.สนามชัยเขต จ.ฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองท่าลาด ก่อตั้งเมื่อปี 2544 เป็นการรวมตัวเพื่อแก้ปัญหาของเกษตรกรจากระบบการผลิตที่มีการใช้สารเคมีที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพสิ่งแวดล้อม ต้นทุนสูง ตลาดเป็นผู้นำกำหนดราคามาตรฐานการผลิตที่ไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ต้องห้ามในการผลิต ขายผลผลิตได้ในราคาเป็นธรรม ไม่ถูกกดราคา สร้างความมั่นคงทั้งด้านอาหาร รายได้ และสภาพแวดล้อม โดยหลักการของเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วย มิติด้านสุขภาพ รับผิดชอบต่อสังคมเป็นธรรมทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ด้วยความคำนึงต้นทุนการผลิตที่แท้จริง และความปลอดภัยไม่ปล่อยทิ้ง กลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่ขึ้นเนื่งการทำงานและยกระดับมาตรฐานเพื่อความปลอดภัยทางอาหาร และอนุรักษ์พันธุกรรมท้องถิ่น ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มจำนวน 102 ราย อยู่ในเขต ต.ยายหอม ต.ลาดกระบัง ต.ท่ากระดาน และ ต.ทุ่งพระยา อ.สนามชัยเขต และ ต.ท่าตะเกียบ อ.ท่าตะเกียบ จ.ฉะเชิงเทรา พื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์จำนวน 2,000 ไร่ มีการเพาะปลูกที่หลากหลายสายพันธุ์ ทั้งข้าว ผักอายุสั้นผักพื้นบ้าน ไม้ผล ไม้ใช้สอย มีชนิดพืชที่ขอรับรองมาตรฐานรวม 84 ชนิด การผลิตอินทรีย์ของกลุ่มขอรับรองมาตรฐานกับหน่วยงานสากลคือ สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM : (International Federation of Organic Agriculture Movements) และมาตรฐานสหภาพยุโรป (EU)

เส้นทางเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต

หนี่งเดียวของลุ่มน้ำคลองท่าลาด

ชุมชนที่มีสมาชิกกลุ่มกว่า 102 ราย
แปลงเกษตรอินทรีย์ของสมาชิก รวม 2,000 ไร่
ถนน
อ่างเก็บน้ำ
กลุ่มโรงงานอุตสาหกรรม

โรงไฟฟ้ามา กิจางถึงคราวล่มสลาย

กลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่นี้จัดทำแนวกันชนรอบแปลงเพื่อป้องกันการปนเปื้อนสารพิษ โลหะหนัก และสารเคมีที่อาจมาจากดิน น้ำ และอากาศ ซึ่งมาตรการนี้จะต้องตรวจดูอย่างเข้มข้นเพื่อไม่ให้เกิดการปนเปื้อนในการผลิต แต่ถ้าหากมีโรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมโครงการนี้ที่มีถ่านหินเป็นเชื้อเพลิง โรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ใกล้เคียงปล่อยมลภาวะ ล้อมรั้วความเสี่ยงต่อระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ เพราะผู้ผลิตไม่สามารถป้องกันมลพิษที่มาทางอากาศที่บางสูง และขั้นตอนการคัดกรองป้องกัน ซึ่งมลภาวะนี้สามารถแพร่กระจายในพื้นที่กว้างครอบคลุมพื้นที่เกษตรอินทรีย์ที่กลุ่มได้ทุ่มพิทักษ์มาเป็นเวลากว่า 10 ปี

กลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่นี้ ยังนำผลผลิตที่ได้มาแปรรูปเป็นอาหารอีกหลายอย่าง

คุณค่าที่มากกว่ารายได้

• แหล่งเรียนรู้ทั้งจากภายในและต่างประเทศ

กลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่นี้เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นต้นแบบการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ประเภทขอรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานสากลของภาคกลาง เพราะภาคกลางมีการส่งเสริมการใช้สารเคมีในปริมาณสูง แต่ทางกลุ่มเป็นต้นแบบของกรมฯไม่ใช้สารเคมี และรักษามาตรฐานด้วยการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล จึงทำให้เป็นที่แหล่งเรียนรู้ด้าน และจัดอบรมผู้ผลิตที่จะขอรับรองมาตรฐานและผู้ผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์แบบกลุ่ม ซึ่งทำไปในปัจจุบันทางกลุ่มเกษตรอินทรีย์ อ.สนามชัยเขต ต้อนรับระดับศึกษาและจัดอบรมเป็นประจำทุกเดือน นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับองค์กรสากลเช่น องค์การสหประชาชาติ (UN) องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ที่สนใจการทำเกษตรอินทรีย์แบบเศรษฐกิจเพื่อขอรับรองมาตรฐานสากล และจัดอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ที่ภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย

• ท้องเที่ยวเชิงเกษตร: ปอดของคนเมือง

การจัดท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์กลายเป็นปอดของคนเมือง แสดงแหล่งผลิตพืชอาหารที่เป็นยา ปัจจุบันมีกลุ่มผู้บริโภคในเมืองเข้ามาเที่ยวทำผืนสวนสุขภาพนครินทร์และรับประทานผลผลิตผักพื้นบ้าน อาหารท้องถิ่น รวมทั้งเก็บเมล็ดผักกลับบ้านด้วยตนเองอยู่เป็นประจำ

• สร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง

ตัวอย่างรายได้จากผลผลิตเกษตรอินทรีย์

พืช	ผลผลิตรายปี (โดยประมาณ)	ประกันราคา(ต่อตัน) (กรณีขายผ่านเกษตรกร)
ข้าวอินทรีย์	500 ตัน	ไม่ต่ำกว่า 16,000 บาท
มะเขือเปื่อยแกะเปลือก	5 ตัน	ตันละ 40,000 บาท
ตะไคร้	500 ตัน	ตันละ 15,000 บาท
นักพื้นบ้าน	จากสมาชิก 20 ราย ขายผ่านตลาดเขียว ปีละประมาณ 1,500,000 บาท	

นอกจากนี้ ทางกลุ่มฯ ยังสามารถสร้างมูลค่าจากผักพื้นบ้านหลากหลายชนิด เช่น ผักกูด พืชข้าว กระเจียว หน่อไม้ แต้ว ขะม่วง และนำไปประกอบอาหารสุขภาพสำหรับงานจัดเลี้ยง ซึ่งมีทั้งที่บ้านที่เป็นที่ต้องการของตลาดอย่างมาก เนื่องจากไม่สามารถหาจากแหล่งอื่นได้ และผักพื้นบ้านที่นี้ยังเป็นผักอินทรีย์อีกด้วย และนอกเหนือจากการเป็นแหล่งศึกษา ดูงาน "สมาชิกของกลุ่มฯ" ยังเป็นตัวอย่งที่เป็นจริงของการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่สร้างรายได้และพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง

ตามมาตรฐานอินทรีย์???

ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) จะต้องทำแนวกันชนในการปนเปื้อนสารเคมีและมลพิษจากแปลงข้างเคียง ทำคันดินรอบแปลงหรือร่อนน้ำก่อนการปนเปื้อนจากน้ำ ปลูกพืชเป็นแนวกันชนเพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากสารเคมีทางการเกษตร แต่หากว่าไม่มีพืชที่มาจากปล่องควันสูงของโรงไฟฟ้าถ่านหิน แล้วพวกเขาจะป้องกันอย่างไร

• ผลิตไม่พอขายจึงต้องสร้างและขยายพื้นที่

ผลผลิตของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ส่งขายไปหลายช่องทาง แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดโดยเฉพาะตลาดส่งออกต่างประเทศ จึงจำเป็นต้องขยายพื้นที่การผลิตเพิ่มขึ้นอีก เช่น ตลาดในประเทศกลุ่มสหภาพยุโรป ยังต้องการข้าวอินทรีย์เพิ่มอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบันสามารถส่งขายได้เพียงปีละ 65 ตัน นอกจากนี้ ยังมีความต้องการตะไคร้ ใบกะเพรา มะขามแปียกแกะเปลือก และหอมแดง สำหรับการส่งขายทั้งภายในประเทศ ทางกลุ่มฯ มีตลาดรองรับหลายแห่ง เช่น ร้านเลมอนฟาร์ม ชายหาดแดง มะขามแปียก ฟรุ๊ทบับ ตลาดนัดสีเขียวที่อาคารเจริญใจเข้าสู่ มหาวิทยาลัยอุทัยธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา และกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในจังหวัดนครราชสีมา และกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ และตลาดสีเขียวในท้องถิ่น เช่น โรงพยาบาลสนามชัยเขต เป็นต้น

วัฒนธรรมปลูกข้าว

: ความมั่นคงในชีวิตของคนลุ่มน้ำคลองท่าลาด

"การปลูกข้าวก็แดง" หมายถึงการไม่ต้องซื้อ การไม่ต้องพึ่งพำนักค้าส การมีกินมีขาย ต้องการ และท้ายสุดคงเป็นภาพสะท้อนของความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนหรือชุมชนนั้นๆ และภาพนี้ยังคงเป็นภาพปัจจุบันของกลุ่มน้ำคลองท่าลาดที่การปลูกข้าวไม่ได้เป็นแค่การเกษตร แต่เป็นวัฒนธรรมที่กลุ่มน้ำคลองท่าลาดยังคงปฏิบัติต่อกัน พวกเขายังคงปลูกข้าวกินเองและส่งขาย ซึ่งในอดีตพื้นที่นี้ส่งออกข้าวไว้กินได้มากถึง 3 ปี และพื้นที่เล็ก ๆ แห่งนี้อาจกลายเป็นคลังสำรองอาหารแห่งหนึ่ง หากเมื่อโลกเข้าสู่ภาวะวิกฤต-วันทีเงินไม่มีมีความหมาย ชาวลุ่มน้ำคลองท่าลาดมีวัฒนธรรมการปลูกข้าวมาช้านานและเป็นแหล่งกำเนิดพันธุ์ข้าวหอมมะลิที่เลื่องชื่อ ซึ่งในปัจจุบันทางกลุ่มเกษตรฯ เก็บรักษาและเพาะขยายสายพันธุ์ข้าวท้องถิ่นที่มีหลากหลาย เช่น หอมมะลิ มะลิแดง ข้าวเจ้าแดง ข้าวชัย หอมนิ่ม เจ๊กเขยเหลืองปี่ละ หอมฉิม หอมตง ตะกั่วแก้ว ข้าวเจ้าหอม ข้าวปราจีน บางชนิดขึ้นได้กับสภาพที่ลุ่ม บางชนิดโตได้ในดอน และเหตุที่ทำให้พื้นที่นี้มีข้าวหลายสายพันธุ์ อาจเป็นเพราะข้าวของที่นี่ไม่มีน้ำที่เพียงพอทุกปีเท่านั้น บางชนิดเหมาะสำหรับทำขนม บางชนิดอย่างเหลืองประทุมเหมาะใช้ทำแป้งหรือขนมจีน และด้วยความหลากหลายของสายพันธุ์ข้าวที่นี้ ทำให้ผู้ปลูกสามารถเลือกปลูกข้าวพันธุ์ที่ตรงกับความต้องการ เช่น หอมมะลิ ถิ่นหอมนุ่มลิ้นบริโภคอร่อย เจ๊กเขยพันธุ์เหมาะสำหรับคนชอบรับประทานข้าววัน จากครัวเรือนผู้ปลูกข้าววันปีละ ๑.๗ แสนไร่ อ.สนามชัยเขตและ อ.ท่าตะเกียบ รวม 14,000 ครัวเรือน ซึ่งจำเป็นต้องบริโภคข้าวประมาณปีละ 1.7 ล้าน ครัวเรือนชาวบ้านต้องปลูกข้าวสำรองไว้บริโภคไม่น้อยกว่า 23,800 ตันปี

(ร่าง)ความมั่นคงทางอาหารกับพลังงานถ่านหิน: ความขัดแย้งบนพื้นที่เกษตรกรรมและวิถีชุมชนคนลุ่มน้ำคลองท่าลาด

พิมพ์ครั้งที่ 1 สิงหาคม 2554

ที่ปรึกษา

นพ.วิฑูร พูลเจริญ นพ.อำพล จินดาวัฒนะ

คณะบรรณาธิการ

สมพร เพ็งคำ กัญจน์ ทัดติยกุล
วันชัย ฤทธิลิขิต พลุเพชร สีเหลืองอ่อน
โยธิน มาลัย ศักดิ์ชัย ชาตาดิ

เรียบเรียงข้อมูล

ชนิษฐา แซ่เอี้ยว

คณะนักวิจัยเอชไอเอชุมชน

กอบมณี เลิศพิชิตกุล กลุ่มคุ้มครองบางคล้า
กัญจน์ ทัดติยกุล กลุ่มคุ้มครองบางคล้า
ครรชิต เข้มเฉลิม เครือข่ายวนเกษตร
คำพันธ์ สุพรม เครือข่ายเกษตรทางเลือกจังหวัดฉะเชิงเทรา
เชิญ จันทร์แจ็ก อาสาสมัคร
นันทวัน หาญดี ผู้ประสานงานโครงการพัฒนาชนบทแคว้นบมลียัด
และผู้ประสานงานเครือข่ายเกษตรทางเลือกจังหวัดฉะเชิงเทรา
พลุเพชร สีเหลืองอ่อน มูลนิธิส่งเสริมทรัพยากรมนุษย์เพื่อพัฒนาชุมชน
พิศมัย ศรีวิเศษ นักศึกษาฝึกงาน ม.มหาสารคาม
ภญ.ศิริพร จิตรประสิทธิ์ศิริ รพ.สนามชัยเขต
ยุพิน คะเสนา ประธานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ อ.สนามชัยเขต
โยธิน มาลัย เครือข่ายเกษตรทางเลือกจังหวัดฉะเชิงเทรา
ศักดิ์ชัย ชาตาดิ เครือข่ายวนเกษตร
वासนา เสนาวงค์ เครือข่ายเกษตรทางเลือกจังหวัดฉะเชิงเทรา
วันชัย ฤทธิลิขิต ผู้ประสานโครงการค่ายห้วยน้ำใส-สวนพลังชีวิต
อุไรพร ศรีวิเศษ นักศึกษาฝึกงาน ม.มหาสารคาม
เอื้องฟ้า ข้าเขต เครือข่ายเกษตรทางเลือกจังหวัดฉะเชิงเทรา

ประสานงานข้อมูลและการจัดพิมพ์

รัตนา เอิบกิ่ง

รุניתา สุวรรณกิตติ

สุนันทา ปินะทาโน

ขอขอบคุณ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
องค์การบริหารส่วนตำบลเขาหินซ้อน
สหกรณ์ชมรมชาวสวนมะม่วงจังหวัดฉะเชิงเทรา
เครือข่ายเกษตรทางเลือกจังหวัดฉะเชิงเทรา
เครือข่ายวนเกษตร
กลุ่มคุ้มครองบางคล้า
กลุ่มเพื่อนตะวันออก
เครือข่ายติดตามผลกระทบจากโรงไฟฟ้า (คตฟ.)

ศิลปกรรม

ทิพาพร ตีระธนะพิบูลย์

จัดพิมพ์โดย

ศูนย์ประสานงานการพัฒนาาระบบและกลไกการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)

อาคารสุขภาพแห่งชาติ ชั้น 3 88/39 หมู่ 4 ถ.ติวานนท์ 14 ต.ตลาดขวัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000

โทรศัพท์ 02-832-9000 โทรสาร 02-832-9002

เว็บไซต์ www.nationalhealth.or.th และ www.thia.in.th

อีเมลล์ contact_hia@nationalhealth.or.th

พิมพ์ที่

บริษัท แพลนพรีนติ้ง จำกัด

130 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงและเขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ 02-277-2222

